

چطور فرزندانمان را کتابخوان پرورش دهیم؟

یکی از گلابه‌های رایج والدین در سال‌های اخیر، عدم علاقه کودکان و نوجوانان به خواندن کتاب است.

یکی از گلابه‌های رایج والدین در سال‌های اخیر، عدم علاقه کودکان و نوجوانان به خواندن کتاب است.

آنها معتقدند که بچه‌ها بیش از پیش به دنیای تکنولوژی روآورده‌اند و وقت آزادشان را بازی‌های کامپیوتری، فیلم و اینترنت پرکرده به گونه‌ای که با دنیای کتاب بیگانه شده‌اند و شاید در ماه، حتی یک کتاب نیز نخوانند اما باید به این حقیقت اعتراف کرد که مقصر اصلی خود ما هستیم.

متأسفانه بسیاری از والدین، خود از خواندن کتاب فراری هستند اما به فرزندانشان فشار می‌آورند تا به کتابخوانی حرفه‌ای تبدیل شوند؛ پس در واقع اصل نخست آموزش یعنی الگوی خوب بودن را زیر سؤال می‌برند. همچنین بیشتر والدین برای فرزندشان تا پیش از ورود به سن مدرسه و باسواد شدن که توانایی کتابخوانی به‌تنهایی را ندارد، کتاب نمی‌خوانند یا کم می‌خوانند ولی انتظار دارند که کودک هنگامی که با سواد شد، هر روز زمانی را به کتابخوانی اختصاص دهد. در این نوشتار می‌آموزیم که چگونه می‌توان فرزند خود را از بدو تولد به کتابخوانی علاقه‌مند کرد.

بدو تولد تا یک سالگی

بسیاری از والدین فکر می‌کنند که خواندن کتاب برای کودکان زیر 2 سال بی‌فایده است و آنها چیزی از داستان نمی‌فهمند، اما امروزه تحقیقات نشان داده که شما می‌توانید از بدو تولد، فرزند خود را با مقوله کتاب آشنا کنید. کودکانی که از کوچکی با کتاب و کتابخوانی آشنا می‌شوند، در بزرگسالی گرایش بیشتری به مطالعه خواهند داشت. علاوه بر این، خواندن کتاب از سنین پایین که تکامل مغز و سیستم عصبی پیشرفت بیشتری دارد، به رشد هوشی آنها نیز کمک می‌کند. شما می‌توانید در این دوره سنی از کتاب‌های پارچه‌ای، آینه‌دار و همچنین کتاب‌هایی که دارای تصاویر واضح و رنگارنگ هستند استفاده کنید. مؤسساتی وجود دارند که کتاب‌های مخصوص این گروه سنی را تهیه و به بازار عرضه می‌کنند. این کتاب‌ها با توجه به شرایط فیزیکی و علایق کودک تهیه می‌شوند.

در این دوره سنی نکته مهم در استفاده از کتاب، آگاه بودن به وضعیت فیزیکی فرزند خود به ویژه روند رشد و تکامل بینایی کودک است. نوزادان معمولاً در بدو تولد تنها قادر به دیدن اشیایی که در فاصله 23 تا 40 سانتی‌چشمانشان است، هستند و معمولاً در پایان 3 ماهگی این فاصله به 180 سانتی‌متر می‌رسد؛ یعنی کمی بیشتر از 1/5 متر. والدین باید دقت داشته باشند که وضوح اشیا در این فاصله بیشتر است و کتاب‌ها را در فاصله چشمی مناسب نوزاد قرار دهند. همچنین در روزهای نخست (معمولاً تکامل بینایی نوزاد تا پایان 6 ماهگی به مرحله‌ای قابل قبول می‌رسد اما معمولاً تا پایان یک‌سالگی زمان لازم است تا کودک به مرحله عادی رشد از نظر بینایی برسد) برای نوزادان سخت است که حرکت شیئی را به سرعت دنبال کنند. بنابراین از ورق زدن سریع کتاب و همچنین جا به جا کردن آن جلوی صورت کودک خودداری کنید. از آنجا که سرعت رشد هر کودک با دیگری فرق دارد و این اعداد و آمارها در مورد هر نوزادی صدق نمی‌کند، بهترین حالت این است که شما به واکنش‌های فرزند خود در هنگام خواندن کتاب دقت کنید و همگام با رشد فیزیکی کودک خود، مهارت‌های کتابخوانی او را نیز افزایش دهید.

نکته مهم دیگر در خواندن کتاب برای نوزادان این است که از کلمات ساده (ترجیحاً جمله استفاده نشود) در خواندن کتاب برای او استفاده کنید؛ مثلاً در یک صفحه توپ را به او نشان دهید و نام آن را بگویید. برای نوزادان از کتاب‌هایی که صفحات شلوغ و پرشکل دارند استفاده نکنید. کتاب این گروه سنی باید بدین‌صورت باشد که یک شکل با رنگی شاد در یک صفحه و شکلی دیگر در صفحه بعد قرار داشته باشد. در صورتی که کتاب مناسب با این ویژگی‌ها پیدا نکردید، می‌توانید چند عکس با کیفیت خوب از روزنامه یا مجلات جدا کنید یا با جست‌وجویی کوچک در اینترنت، تصاویر زیبا و مناسبی برای فرزندتان بیابید و آنها را در ابعاد مناسب چاپ کرده، به صورت کتابی در آورده و به او نشان دهید. رنگ‌های مورد علاقه نوزادان، آبی، زرد و نارنجی است اما استفاده از هر رنگ شادی آنها را به وجد می‌آورد.

یک تا 3 سالگی

در این دوره سنی، کودک در حال ذخیره واژگان در ذهن خود است و هر چه با او بیشتر و دقیق‌تر صحبت شود، در حرف زدن موفق شده و رشد مهارت‌های کلامی بهتری خواهد داشت. در واقع هر قدر بیشتر برای فرزندتان قصه بخوانید، در آینده بهتر صحبت خواهد

کرد. در این سن شما می‌توانید علاوه بر گفتن نام اشیا، از جملات ساده 2 یا 3 حرفی نیز حین کتابخواندن شروع کرده و کم‌کم با پیشرفت کودک، او را با جملات بیشتری آشناسازید. کودکانی که مهارت‌های کلامی بهتری دارند، در انجام کارهای گروهی و بیان منظور خود به دیگران و همچنین داشتن روابط اجتماعی بهتر، موفق‌تر هستند؛ پس در واقع با انجام کار ساده‌ای چون خواندن کتاب می‌توانید به موفقیت کودک خود در جامعه کمک کنید.

خوشبختانه امروزه کتاب‌های این گروه سنی بسیار زیاد شده و شما می‌توانید به راحتی کتاب‌های پرمحتوایی از نظر آموزشی، برای فرزند خود تهیه کنید. همچنین کتابخواندن برای کودکان یک تا 3 سال، آنها را تشویق می‌کند تا بیشتر ببینند، لمس کنند و سؤال بپرسند و در مجموع علاوه بر رشد کلامی، مهارت‌های فکری و اجتماعی آنها نیز بهتر می‌شود.

3 تا 6 سالگی

در این دوره سنی، شما می‌توانید تنوع کتاب‌های فرزند خود را بیشتر کنید و زمان ثابتی در شبانه روز برای خواندن کتاب برای وی اختصاص دهید. همچنین می‌توانید به او اجازه دهید که گاهی با استفاده از قوه خلاقیت خود، پیش از خواندن داستان موضوع آن را حدس بزند و داستانی کوتاه بر اساس تصاویر کتاب برایتان تعریف کند. در کنار این کار بد نیست که گاهی نیز از او بخواهید تا یکی از کتاب قصه‌های قدیمی خود را بیاورد و داستان آن را بر اساس آنچه در ذهنش مانده، برایتان بگوید. با این کار به تقویت حافظه شنیداری او کمک بسیاری می‌کنید. خواندن کتاب پیش از زمان خواب، علاوه بر آنکه ذهن کودک را از تنش‌ها و هیجانات روزانه خالی می‌کند، به او کمک می‌کند تا نظم خاصی نیز به زمان خواب خود دهد. با این کار کودک می‌آموزد که بعد از خواندن کتاب، زمان خواب است و دیگر بحث زیادی برای کمی بیشتر بیدار ماندن با شما نمی‌کند.

چند نکته برای آنکه فرزند شما کتابخوان داشته باشیم: کودک نوپای خود را در هنگام کتابخواندن بغل کنید تا علاوه بر لذت شنیدن صدای شما، احساس امنیت و آرامش را نیز از در آغوش شما بودن دریافت کند. همچنین می‌توانید کودکان بزرگ‌تر را هم در صورت تمایل خودشان بغل کرده و سپس کتاب بخوانید.

در هنگام خواندن کتاب، تنها به تمام شدن آن فکر نکنید. حین خواندن کتاب از او سؤالاتی در مورد داستان بپرسید و اجازه دهید قوه تخیل او فعال شود. برای پاسخ‌های خلاقانه او ارزش قائل شده و تشویق‌اش کنید.

کتاب‌های فرزندتان را در معرض دید او بگذارید و از اینکه با بد ورق زدن، آنها را پاره کند نهراسید. به او اجازه دهید ابتدا با کتاب دوست شده و سپس کم‌کم با آداب صحیح کتابخواندن آشنا شود.

در هنگام خواندن کتاب، از تن‌های مختلف صدا استفاده کنید تا از یکنواختی جلوگیری شود. احساسی خواندن والدین موجب رشد احساس در کودک می‌شود.

کودکان زیر 3 سال عاشق تکرار هستند و از تکرار کردن است که می‌آموزند. بنابراین از اینکه بخواهید کتابی را بیش از 10 بار برای او بخوانید، فرار نکنید. شاید تکرار داستانی کودکانه برای چندمین بار، برای شما ناخوشایند باشد اما مطمئن باشید که کودکان باز هم در حال آموختن چیز جدیدی از بین این کلمات است.